

КОРПОРАТИВЕН МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
"Г.Р.Державин" - Свети Николе - Р.Македонија

ЗБОРНИК

на научни трудови

ВТОРА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
«МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД»
(КУЛТУРА, СЛАВЈАНСТВО И ЕКОНОМИЈА)

СВЕТИ НИКОЛЕ, Р.МАКЕДОНИЈА - ТАМБОВ, РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА

- 2011 -

Организационен одбор:

претседател: Јордан Ѓорчев
 заменик претседател: Нина А.Коваљ
 член: Јован Дамјановски
 член: Јордан Михајловски
 член: Душан Николовски
 член: Наталија Софонова
 член: Стојан Пржовски
 член: Борче Серафимовски

Уредувачки одбор:

проф.д-р Душан Николовски
 проф.д-р Јован Дамјановски
 проф.д-р Стојан Пржовски

Технички секретар на конференцијата: Дејан Наковски
Компјутерска обработка и дизајн: Ефремовски Владимир

Адреса на комисијата: ул.Маршал Тито 77, Свети Николе, Р.Македонија
 Контакт телефон: 00389 (0)32 440 330

Организациониот одбор им се заблагодарува на сите учесници за соработката!

CIP - Каталогизација во публикација
 Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

082

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2 ; 2011 ; Свети Николе)
 Меѓународен дијалог : исток-запад : (култура, славјанство и економија) : зборник на трудови : Втора меѓународна научна конференција. - Свети Николе : Меѓународен славјански институт "Г.Р. Державин", 2011. - 349 стр. ; 21 см

Библиографија кон одделни трудови

ISBN 978-608-4559-04-7

а) Меѓународна научна конференција (2 ; 2011 ; Свети Николе)
 COBISS.MK-ID 88973322

Напомена:

Организациониот одбор на Втората меѓународна научна конференција «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» не одговара за можните повреди на авторските права на научните трудови објавени во зборникот. Целосната одговорност за оригиналноста, автентичноста и лекторирањето на научните

МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ
ИСТОК - ЗАПАД
 (КУЛТУРА, СЛАВЈАНСТВО И ЕКОНОМИЈА)

СОДРЖИНА

СЕКЦИЈА: КУЛТУРА И СЛАВЈАНСТВО

Стеван Алексоски - ПРИМЕНАТА НА ОДРЕДБИТЕ НА МЕЃУНАРОДНОТО ПРАВО ОКОЛУ УПОТРЕБА НА ВООРУЖЕНА СИЛА ВО СПРАВУВАЊЕ СО ТЕРОРИЗМОТ	11
Е.Г. Антипилович - СОЦИАЛНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ КАК ОДНА ИЗ УЗЛОВЫХ ЗАДАЧ ДИАЛОГА В МЕЖКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ: «ВОСТОК – ЗАПАД».....	18
В.В. Антонова - К ВОПРОСУ О ФУНКЦИОНИРОВАНИИ ПАРЕНТЕТИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ В ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ.....	23
Л.В. Бабина, И.В. Бочкарева - ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОИЗВОДНЫХ СЛОВ В РАМКАХ КОГНИТИВНОГО ПОДХОДА.....	27
Д.С. Батарчук - РОЛЬ ДИАЛОГА КУЛЬТУР В РАЗВИТИИ СОВРЕМЕННОГО ЭТНИЧЕСКИ ДИВЕРСИФИЦИРОВАННОГО ОБЩЕСТВА.....	31
Кита Бицевска - МАКЕДОНСКАТА МЕДИЕВИСТИКА.....	37
Марјана Ванева - ХОМОНИМИЈАТА И ПОЛИСЕМИЈАТА ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	40
Виларова Македонка - УЛОГАТА НА ИНТЕГРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ И ОДНОСИ ЗА ВЛЕЗ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА.....	44
И.М. Глушкова - АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ РЕСУРС ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ КАК ОСНОВА АДАПТАЦИИ ЛИЧНОСТИ В МУЖКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	47
Костадин Голаков - ГЛОБАЛИЗИРАНИ СЛОВЕНИ – ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ, СО ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	51
Вангелица П. Гаврилова - ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ ВО ПРЕГОВОРИТЕ ПРИ РАЗЛИЧНИ МЕЃУКУЛТУРНИ КОМУНИКАЦИИ	54
Мимоза Давчева - ЕВРОПСКА УНИЈА – ГЛОБАЛИЗАМ И РЕГИОНАЛИЗАМ КАКО ЗБИР НА КОМПЛЕМЕНТАРНИ И ПРОТИВРЕЧНИ ПРОЦЕСИ	58
А.А. Зырко - ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЕКТОРА РАЗВИТИЯ ДУХОВНО–ПРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	63
Ѓорѓи Илиевски - ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	68
Ѓорѓина Ќимова - КУЛТУРА НА КУРИКУЛУМ НАСПРОТИ КУЛТУРА НА НАСТАВНА ПРОГРАМА	73

Н.А. Коваль, М.С. Жилева - К ВОПРОСУ О СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ СТРАТЕГИЯХ РАЗВИТИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ	80
Н.А. Коваль - ЦЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ И ОБЩЕСТВА КАК СОДЕРЖАНИЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ	83
М.В.Коваль - ДИАЛОГ КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ	87
И.Б. Коняхина - САМОРЕАЛИЗАЦИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ОДНА ИЗ ЦЕНТРАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДИАЛОГЕ «ВОСТОК-ЗАПАД»	91
Марија Леонтиќ - ДИЈАЛОГОТ МЕЃУ ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ И ПАТОТ ДО СРЕКАТА ..	95
В.Э. Матвеевко - РАБОТА С ЭКРАНИЗИРОВАННОЙ РУССКОЙ НАРОДНОЙ СКАЗКОЙ В АУДИТОРИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ	99
Микова С.С. - ОТРАЖЕНИЕ ДУХОВНОГО КРИЗИСА КОНЦА XX-НАЧАЛА XXI ВВ. В ЯЗЫКЕ РУССКОЙ ИНТЕРНЕТ-БАСНИ	103
R.Millrood - RUSSIAN CULTURE OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING.....	106
Г.В. Миронова - АКМЕОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В ПЕРИОД ЮНОСТИ (15-20 ЛЕТ) КАК НОВАЯ ЦЕННОСТЬ В ДИАЛОГЕ «ВОСТОК- ЗАПАД».....	112
О.В. Москаленко - ПРОБЛЕМА КАРЬЕРНОГО РОСТА СПЕЦИАЛИСТОВ КАК ОДНА ИЗ КЛЮЧЕВЫХ ЗАДАЧ ДИАЛОГА В МЕЖКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ: «ВОСТОК – ЗАПАД»	117
Е.В. Митина - ПСИХОЛОГО-АКМЕОЛОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМООРИЕНТАЦИИ ШКОЛЬНИКОВ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИУМЕ КАК ОДНА ИЗ ОСНОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДИАЛОГЕ «ВОСТОК-ЗАПАД»	122
Митревска Јагода - ЕВРОПСКАТА УНИЈА И ИНТЕГРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ И ОДНОСИ	127
Јордан Михајловски - КРИЗАТА ВО КУЛТУРАТА НА КРАЈОТ НА XX ВЕК И ПОЧЕТОКОТ НА XIX ВЕК, ПРИЧИНИ, ПОСЛЕДИЦИ И ПОТРЕБА ОД НОВА ИНТЕГРАТИВНА ИДЕЈА И ВРЕДНОСТИ	130
В. П. Михајловски - КОМПАРАЦИИ НА РЕЛИГИЈСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ИСТОК-ЗАПАД И ВО Р. МАКЕДОНИЈА.....	135
Кети Несторовска - КРИЗАТА ВО КУЛТУРАТА НА КРАЈОТ НА 20 И ПОЧЕТОКОТ НА 21 ВЕК, ПРИЧИНИ , ПОСЛЕДИЦИ И ПОТРЕБА ОД НОВА ИНТЕГРАТИВНА ИДЕА И ВРЕДНОСТИ ВО ДИЈАЛОГОТ ИСТОК –ЗАПАД.....	140
Виолета Николовска - КИРИЛИЦАТА И ЕКОНОМСКАТА МОЌ.....	143
М.Л. Новикова - КУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО В КОСМИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ	147
Е.Д. Окладнова - СОЗИДАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВОСПИТАТЕЛЯ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ КАК ОДНА ИЗ ВЕДУЩИХ ЦЕННОСТЕЙ В ДИАЛОГЕ	

«ВОСТОК-ЗАПАД»	152
Никола Петров - МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ И СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	156
Т.Н. Пилюгина - ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИРОВАНИЯ ЦЕЛЕВОЙ АУДИТОРИИ ПОСРЕДСТВОМ РЕКЛАМЫ В РОССИИ И СТРАНАХ ЗАПАДА	162
М. Р. Михајловска - КРАТОК ОСВРТ КОН СЛАВЈАНСТВОТО НА ЦИНОТ ИЛИ ОБИД ЗА ДЕФИНИРАЊЕ НА ЕВРОПСКИОТ РОМАНТИЗАМ.....	165
Мики Рунтев - МЕЃУНАРОДНИТЕ ОДНОСИ НА МАКЕДОНИЈА И НЕЈЗИНАТА НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА СПРЕМА СЛОВЕНСКИТЕ НАРОДИ ОД ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА.....	168
Н. В. Сафонова - ВУЗОВСКИЕ МУЗЕИ, ИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ.....	173
Ю.В. Атанасовска - СЛАВЈАНСКИЙ МИР И ЕГО ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ.....	175
Петар Солаковски - ОСЛОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ НА БАЛКАНСКИТЕ СЛОВЕНИ ВО 70-ТИТЕ ГОДИНИ НА XIX ВЕК.....	178
М.Р. Солунчевски, В.Ј. Лозановски - ВИЗИЈАТА И МИСИЈАТА НА СВЕТИТЕ БРАЌА КИРИЛ И МЕТОДИЈ СОЛУНСКИ ОСНОВА НА КУЛТУРНИОТ РАЗВОЈ НА СЛАВЈАНСТВОТО....	183
Катица Стоименовска - ИЗБОР НА КОПИНГ СТРАТЕГИИ И ПСИХОСОЦИЈАЛНИ СТАТУСИ НА ИДЕНТИТЕТ КАЈ СТУДЕНТИТЕ	186
Е.А.Уваров - ПСИХОЛОГИЈА ЖИЗНЕННОЈ ПЕРСПЕКТИВЫ В СИТУАЦИИ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ БЫТИЯ СОВРЕМЕННОГО СУБЪЕКТА	196
Ј.Л. Форофонтоска - ОБЩЕРУССКОЕ СЛОВО СУДЬБА В ДИАЛОГЕ КУЛЬТУР: ВОСТОК И ЗАПАД.....	200
М. А. Хохлова - СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ КОМПАНИЯХ ВОСТОКА И ЗАПАДА.....	204
А.С. Щербак - ОБЩЕРУССКОЕ СЛОВО КАК ОТРАЖЕНИЕ КРОСС - КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ	207
И.Е. Ширшов, Л.А. Ширшова - МЕНТАЛЬНЫЕ ИНВАРИАНТЫ И МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЕ УНИВЕРСАЛИИ ОБЩЕСЛАВЈАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ КАК ОСНОВАНИЯ ДИАЛОГА С ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКОЙ КУЛЬТУРОЙ.....	211
Шурыгин И.Н. - ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ СРЕДНЕГО ЗВЕНА В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	215
Шурыгина И.А. - АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ.....	218
Вдовина Юлия - «ЕДИНСТВО СЛАВЈАНСКИХ КУЛЬТУР: ОТ СОХРАНЕНИЯ НАСЛЕДИЯ ДО КУЛЬТУРНОЙ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ «ИНТЕРВЕНЦИИ»	

СЕКЦИЈА: ЕКОНОМИЈА

А.В. Атанасова - БИЗНЕС КЛЪСТЕРИТЕ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЗА ИНТЕГРАЦИЈА НА ИНДУСТРИЈАЛНИТЕ ПРЕДПРИЈАТИЈА	225
Виолета Бабиќ - ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА У УСЛОВИМА СВЕТСКЕ ФИНАНСИЈСКЕ КРИЗЕ – СРБИЈА И ЗЕМЉЕ ОКРУЖЕЊА	229
Вчков Љупчо - СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА И НЕЈЗИНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ НАГРАДУВАЊЕТО НА МЕНАџЕРИТЕ	236
Здравко Ѓургаров - ЕКОЛОГИЈА И ЕКОНОМИКА - ЕКОНОМИКА И ЕКОЛОГИЈА	240
Ј.Д.Босилкова - БАЛКАНСКА УНИЈА- РЕАЛНОСТ ИЛИ ФАНТАЗИЈА	248
Деница Богданска - ДИНАМИКА В ОБВЪРЗАНОСТА НА РАБОТНАТА ЗАПЛАТА С ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТА НА ТРУДА В МЕБЕЛНАТА ИНДУСТРИЈА	251
Јован Дамјановски - ЕКОНОМСКАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	255
Миронова Снежана - ЕНЕРГЕТИКАТА И СЛАВЈАНСКИТЕ ЗЕМЈИ	260
Стевчо Димески - СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА И НЕЈЗИНИТЕ ИМПЛИКАЦИИ ВРЗ БАНКАРСКАТА ИНДУСТРИЈА СО ОСВРТ ВРЗ БАНКИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	263
Емануела Ефремовска - УЛОГАТА НА МОНЕТАРНАТА ПОЛИТИКА ВО ГЛОБАЛНАТА ФИНАНСИСКА КРИЗА ВО СЛАВЈАНСКИТЕ ЗЕМЈИ И СТРАТЕГИЈА ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	267
Д.Јошески, Ц.Котески, Н.В.Димитров, З.Јаковлев - ЕВРОПСКАТА УНИЈА И ПОЛИТИЧКАТА И ЕКОНОМСКАТА ТРИЛЕМА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ЕКОНОМИИ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА ИНТЕГРАЦИЈА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	271
Е. Митрева - ПОТРЕБАТА ОД НОВА ПАРАДИГМА ВО КВАЛИТЕТОТ НА ДЕЛОВНАТА КУЛТУРА ВО МАКЕДОНСКИТЕ КОМПАНИИ	275
К. Мишева - СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА И НЕЈЗИНОТО ВЛИЈАНИЕ НА ПАЗАРОТ НА КАПИТАЛ СОГЛЕДАНО ПРЕКУ ИНВЕСТИЦИСКИТЕ ФОНДОВИ	280
Дејан Наковски - ГЛОБАЛНИТЕ ЕНЕРГЕТСКИ ПЕРСПЕКТИВИ	283
Томе Неновски - МАКЕДОНИЈА И СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА: ЕФЕКТИ И ПЕРСПЕКТИВИ	287
Душан Николовски - ДЕЛОВНА ОРГАНИЗАЦИСКА КУЛТУРА ВО ПРОЦЕСОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	291
Борче Серафимовски - ФОРМИРАЊЕ НА ЦЕНИ И ЦЕНОВНАТА ПОЛИТИКА ВО МЕЃУНАРОДНИТЕ МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ КАКО ПРЕВЕНЦИЈА ОД ГЛОБАЛНАТА	

ЕКОНОМСКА КРИЗА	297
Н. Д. Федулова - ПРОГРАМА ВОСТОЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЈУЗА, ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТИЈА В НЕЈ БЕЛОРУСИ И УКРАИНИ	302
А. Цуцулески - ВЛИЈАНИЈАТА НА СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА ВРЗ МАКЕДОНИЈА И ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО КАКО ПОКРЕНУВАЧ НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ ЗА ИЗЛЕЗ ОД КРИЗАТА	305
Крсте Шајноски - ПАТОТ НА ДЕНАРОТ ДО ПРИФАЌАЊЕ НА ЕВРОТО	309
В.Семченко - МЕСТО СЛАВЈАНСКИХ НАРОДОВ В ЕВРОПЕ	313
А.П.Мальшкин - ЕДИНОЕ ЕВРОПЕЙСКОЕ ОБРАЗОВАТЕЛНОЕ ПРОСТРАНСТВО, КАК ФАКТОР ЕДИНЕНИЯ СЛАВЈАНСКИХ НАРОДОВ	316
Сапольковой Евгении - СЛАВЈАНСКИЕ ТРАДИЦИИ В ИНТЕРЬЕРЕ	322
Лещенко Владимир - ТОРГОВО-ЕКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО РОССИИ И МАКЕДОНИИ: ВЕКТОР РАЗВИТИЈА	325
Кристина Митревска - ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА КАКО ВИЗИЈА ЗА СВЕТ БЕЗ ГРАНИЦИ И СЛАВЈАНСКИТЕ СТРАНИ	328
Ирена Блажевска - ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И НЕЈЗИНИТЕ ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ	331
Маријан Гаврилов - МЕНАџМЕНТОТ НА УРЕДУВАЊЕТО И КОРИСТЕЊЕТО НА ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ЗЕМЈИШТЕ, СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ИПАРД ПРОГРАМАТА	335
Кристина Димковска - ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ЕКОНОМСКАТА ДИПЛОМАТИЈА ПОМЕЃУ Р. МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	339
Евгения Колодина - МОСКВЫ И СКОПЬЕ: НАПРАВЛЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ СОТРУДНИЧЕСТВА	342
Ванѓа Нако Радевска - СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА И НЕЈЗИНАТА РЕФЛЕКСИЈА ВО СЕМЕЈСТВОТА СО ДЕЦА-ЛИЧНОСТИ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ ПРИРОДЕН РАЗВОЈ ВО СЛАВЈАНСКИТЕ ЗЕМЈИ	345

на човечките ресурси во претпријатијата.

Во Република Македонија, како и во голем број други пазарни економии, учеството на малите и средните претпријатија во вкупниот број претпријатија изнесува 99,8 отсто. Овој сектор учествува со 65,3 отсто во Бруто-домашниот производ и вработува 79 отсто од вкупниот број вработени во државата. Затоа во услови на економска криза се прават дополнителни напори колку што е можно повеќе да ги поддржат и помогнат малите бизниси. Имено, само 6-7% од младите луѓе се изјаснуваат дека би влегле во ризик да водат сопствен бизнис. Наспроти тоа, имаме едно загрижувачко огромно мнозинство од млади луѓе кои би прифатиле вработување во администрацијата. [4]

Токму оригиналноста, креативноста и иновативноста придонесуваат многу за успехот на еден претприемач. Ова е особено важно во услови на глобална економска криза односно, развојот на претприемништвото има голема улога во создавањето нови работни места. Малите и средни претпријатија обично се компании со мал број вработени. Заради тоа, често е можно брзо да се промени палетата на производи и производство на она што пазарот го бара во тој момент, додека кај големите гиганти, тоа не е така ниту едноставно, ниту толку брзо.

Кога сте на претприемничка идеја и кога ќе видите дека постои можност да се оствари оваа идеја, се разбира, со обезбедени средствата и тим за работа, дека секогаш може да отпочнете со ваш бизнис, и без оглед на кризата, ќе имате успех на пазарот, но доколку не е криза, ќе имаат поголем успех отколку што е во моментот. За почетници, за луѓе кои сега сакаат да отпочнат со приватен бизнис, без оглед дали тоа се невработени или се луѓе кои ги загубиле своите работни места, благодареејќи на оваа криза, државата ги потпомага преку Агенцијата за поддршка на претприемништвото.

Агенцијата за поддршка на претприемништвото од ниту една влада досега не доби соодветна поддршка. Нашите влади кон поттикнувањето на претприемништвото се однесуваа како да сме држава без невработени и како да сме држава со двоцифрена стапка на раст. Меѓутоа со најновите измени, Агенцијата за поддршка на претприемништво средствата за работа ќе ги обезбедува директно од буџетот, кој досега се добиваа со трансфер од Владата, преку Министерството за економија. На корисниците на кредитите им се овозможува да стартуваат свои мали бизниси во различни области како што се земјоделство, трговија, преработувачка индустрија, градежништво, услужни дејности и друго. Рокот за враќање на кредитите е три години со грејс период од една година и годишна каматна стапка од 1%. Многу е тешко да се објасни во неколку реченици како економскиот воз да тргне по шините на успехот, но тоа што едноставно МОРА да се прави е да се следи пазарот, кои се потребите, трендовите, да се следи конкуренцијата и перманентно да се посетуваат тренинзи од областа на претприемништвото и менаџментот.

Литература:

- Томе Неновски, „Македонија и светската економска криза“, (2010)
- Забелешки на ММФ подготвени за тркалезната маса организирана од страна на Европската бизнис асоцијација/Фондација Конрад Аденауер(2009)
- Modern Entrepreneur and Entrepreneurship: Theory, Process and Practice by H. S. Kumawat,(2009)
- Таки Фити: “Претприемништво”,(2007)

Доц. д-р Крсте Шајноски

УГД „Гоце Делчев“ – Штип, e-mail: krste.sajnoski@ugd.edu.mk

АПСТРАКТ

Проблемите во кои западна единствената валута на еврозоната поради непочитување на договорените критериуми околу дефицитното финансирање и задолжување на државите членки не се причина поради која Република Македонија треба да се откаже од ориентацијата за интегрирање во Европската унија, која вклучува и прифаќање на еврото како национална валута. Тоа е патот за натамошно рационално вклучување на македонското стопанство во меѓународната поделба на трудот, врз основа на јакнење на довербата на резидентите и на нерезидентите во денарот.

Независно од судбината на еврото останува да се интензивираат напорите во стопанството на Република Македонија за забрзување на извозно ориентиран раст, како основа за подолгорочен одржлив развој и стабилност на националната валута. Притоа, суштествено е да се сфати дека овој пат не е ниту брз ниту лесен, а најмалку само прашање на декларирање за прифаќање на обврските. Се работи за поминување низ процес на реструктурирање и јакнење на стопанството до ниво да може да се носи со конкуренцијата од земјите во еврозоната, од земјите во Европската унија и од другите земји во светот, а притоа земјата да остварува задоволителен раст на БДП и на вработувањето (исполнувајќи ги обврските од договорите за функционирање на еврозоната). Во оваа насока неопходна е брза промена на на макроекономската политика на стабилизација во земјата, а во тој контекст и на монетарната стратегија за таргетирање на девизиот курс. Промената треба да се направи истовремено. Македонија како мала земја треба да изгради јасна извозно ориентирана стратегија за развој и истата да ја поддржи со мерки и активности што се дозволени од страна на Светската трговска организација и со ослободување на девизиот курс од улогата на номинално сидро на внатрешната макроекономска стабилност.

ПАТОТ НА ДЕНАРОТ ДО ПРИФАЌАЊЕ НА ЕВРОТО

Проблемите во кои западна единствената валута на еврозоната (17 земји на Европската Унија кои го користат еврото како сопствена валута, од вкупно 27) поради непочитување на договорените критериуми околу дефицитното финансирање и задолжување на државите членки и злослутните прогнози за нејзино распаѓање на две зони (со силно и слабо евро, па дури и исфрлањето на некои земји од еврозоната и за враќање на поранешните сопствени валути, на пример, на драхмата во Грција) не се причина поради која Република Македонија треба да се откаже од ориентацијата за интегрирање во Европската унија, која вклучува и прифаќање на еврото како национална валута. Дури и најпесимистичката варијанта-напуштање на еврото и повторното враќање на старите национални валути во сите земји од еврозоната не е причина земјата да го напушти патот за натамошно рационално вклучување на стопанството во меѓународната поделба на трудот, врз основа на јакнење на довербата на резидентите и на нерезидентите во денарот. Зашто, и во таков случај, секоја земја ќе настојува да ја подобрува својата позиција во меѓународната поделба на трудот преку

јакнење на довербата во сопствената валута. Но, се разбира, во многу понеповолни услови отколку што е можно таквата цел да ја остварува како членка на поширок интегриран простор со заедничка валута и во економска интеграција каква што е Европската унија.

Предностите во стопанскиот развој на одделна земја во поширока регионална интеграција со единствена валута каква што е еврозоната се повеќекратни. До бенефитите се доаѓа со искористување на можностите за максимирање на ефикасноста во работењето на големиот пазар на Унијата, особено со земјите во еврозоната, поради единствената валута. Со работењето на огромниот пазар со единствена валута се намалуваат трансакционите трошоци за износот на прекуграничните трансакции, се зголемуваат можностите за тргување во рамките на еврозоната, се отвораат поголеми можности за инвестирање од страна на поразвиените земји во еврозоната. Со прифаќањето на еврото се намалуваат ризиците поврзани со промените во валутните курсеви. Земјите со послаби валути кои ќе го воведат еврото како сопствена валута бенефицираат со тоа што влегуваат во подрачје со пониски каматни стапки. Итн. Од аспект на долгорочниот одржлив развој од суштинско значење е определбата Европската централна банка инфлационите притисоци да ги држи на ниско ниво. Таа нема други цели, како на пример Федералните резерви во САД, кои имаа втора цел - да го одржува растот и вработеноста. Земјите членки на еврозоната можат да се надеваат дека ќе уживаат во макроекономска стабилност следена со ниско ниво на инфлаторни очекувања.

Реализирањето на предностите, меѓутоа, претпоставува стриктно исполнување на определени обврски. Притоа, не се работи за саќање или несаќање. Битно е до одлуката за прифаќање на еврото земјата да биде оспособена да остварува задоволителен одржлив развој, а притоа да ги почитува Маастрихтските критериуми. Меѓу нив четири се главни. Прво, земјата членка не може да остварува повисока стапка на инфлација од 1,5 процентни поени од просечната која ја остваруваат трите земји членки со најниска инфлација. Второ, годишниот владин дефицит во однос на БДП не смее да надмине 3%, додека бруто владиниот долг во однос на БДП не смее да надмине 60%. Трето, апликантот кој треба да се приклучи во механизмот на девизниот курс во период од две последователни години не би требало да ја девалвира сопствената валута. Четврто, долгорочната номинална каматна стапка не смее да биде поголема од два процентни поени во однос на најниската инфлација во три земји членки. Како што се гледа, поставувањето на споменативе критериуми има за цел да се одржи ценовната стабилност во еврозоната. А таква е и една од целите на макроекономската политика на Македонија, како услов за рационален економски развој.

Независно од судбината на еврото, значи, останува да се интензивираат напорите во стопанството на Република Македонија за забрзување на извозно ориентиран раст, како основа за подолгорочен одржлив развој. Оправданите очекувања дека проблемите на довербата во еврото набрзо ќе се надминат само ги подобруваат условите на патот, со јасни ориентири, земјата да ги продолжи интегративните напори за приклучување во Европската унија и за прифаќање на еврото како сопствена валута. Притоа, суштествено е да се сфати дека овој пат не е ниту брз ниту лесен, а најмалку прашање на декларирање за прифаќање на обврските (со намера да се остварат предностите што ги пружа интегрирањето и прифаќањето на единствената валута во поширокиот регионален простор. Се работи за поминување низ процес на реструктурирање и јакнење на стопанството до ниво да може да се носи со конкуренцијата од земјите во еврозоната, од земјите во Европската унија и од другите земји во светот, а притоа земјата да остварува задоволителен раст на БДП и на вработувањето (исполнувајќи ги обврските од договорите за функционирање на еврозоната. Тоа значи дека треба да се оствари фактичка конвертибилност на денарот, а не само декларативна (како што е сега случајот и поради што економијата трпи негативни последици, запаѓајќи во замката на

ниски стапки на раст. Само во такви услови прифаќањето на еврото има економска смисла. Без оспособеност на стопанството на такво ниво земјата ќе трпи негативни последици, особено ако пазарот на трудот во еврозоната не е либерализиран како што се пазарите на трудот и капиталот.

Во овој контекст не е случајно што и за влез во Европската унија и за прифаќање на еврото како сопствена валута на земјите членки на Унијата постои обврска за исполнување на определени критериуми. Намерата не е да се кочат процесите на интеграција, туку да се избегнат проблемите кои произлегуваат од неподготвеноста на потенцијалните членки да се носат со конкуренцијата во економски интегрираниот простор. Притоа, се разбира, не се очекува да бидат решени сите проблеми. Суштествено е влезот во Унијата да се случи со ниво на девизниот курс на денарот во однос на еврото кој може да се оцени како рамнотежен¹ и доколку е на такво ниво со него може да се прифати и еврото, односно цените во земјата, според тој курс, да се претворат во евра. Влезот со преценет курс ја ослабува конкурентноста на стопанството на земјата во Унијата и врши дефлаторни притисоци, а потценетиот курс придонесува за преливање на дел од националниот доход во другите економији, иако истовремено ја подобрува конкурентноста. Потценувањето на курсот изгледа како поповолно решение иако се плаќа повисока цена за влез. Меѓутоа, ако нема напори таквата конкурентност да се одржи и унапредува, тогаш почетното потценување на вредноста на националната валута може да заврши само со споменатото преливање на доходот, а не и со искористување на конкурентските предности на пазарот на Унијата.

Имајќи ги предвид предностите и обврските од приклучувањето во еврозоната, очигледно е дека Република Македонија треба не само декларативно да се определува за интегрирање на земјата во Европската унија и за прифаќање на еврото, туку оперативни да создава услови за реструктурирање на стопанството и негово оспособување, во услови на зголемена конкуренција и стабилност, да остварува побрз раст и зголемување на вработувањето, како претпоставка за смалување на јазот во степенот на развиеност во однос на развиеноста на другите земји членки на Унијата. Во овој контекст, за што побрзо оспособување да се прифати еврото во Република Македонија треба да се напуштат илузиите дека целта може да се оствари со декларативни одлуки и да се изгради и спроведе стратегија на макроекономска стабилност и развој која ќе генерира резултати кои ќе ја приближат земјата до исполнување на критериумите за приклучување во еврозоната. Во овој контекст добро е што речиси престанаа дискусиите за еднострано напуштање на денарот и преземање на еврото како национална валута. Се сфати дека дури и кога не би имало проблеми со Европската унија во врска со една таква одлука не може да се очекува дека состојбите во земјата само со таков потег ќе се подобрат. Меѓутоа, проблем е што се' уште (од крајот на 1995 година) се спроведува макроекономска политика на стабилизација која се потпира врз монетарна политика во чија основа е таргетирањето на девизниот курс на денарот како главно сидро на внатрешната макроекономска стабилност, а ефектите се контрапродуктивни. Се постигна ценовна стабилност, меѓутоа, се забави растот, се зголеми невработеноста, а притоа, се зголеми дефицитот во надворешно-трговскиот биланс и во тековната сметка на платниот биланс. Се зголеми и задолжувањето во странство. Не се остварија очекувањата дека стратегијата на таргетирањето на девизниот курс (одржување

1 "Курсот на рамнотежа мора да ги исполни следните три услови: 1) билансот на плаќање мора да остане во рамнотежа во текот на еден период меѓу пет и десет години со тоа што при крајот на тој период не покаже никакви позначајни промени во монетарните резерви, 2) оваа рамнотежа во меѓународните плаќања треба да се постигне без прибегнување кон увозни ограничувања, 3) таа рамнотежа не смее да се постигне по цена на невработеност во земјата". (Вјекослав Мајхнер: Спољна монетарна стабилност и нестабилност, скрипта за трет степен на Економски факултет, Скопје, 1966, стр.56).

на фиксен курс на денарот кон еврото) ќе ја приближи земјата кон условите за работење во еврозоната.

Ваквите резултати не се аргумент за отфрлање на политиката на макроекономска стабилизација. Тие само укажуваат дека е потребна промена на макроекономската политика на стабилизација во земјата, а во тој контекст и на монетарната стратегија за таргетирање на девизиот курс. Промената треба да се направи истовремено. Македонија како мала земја треба да изгради јасна извозно ориентирана стратегија за развој и истата да ја поддржи со мерки и активности што се дозволени од страна на Светската трговска организација и со ослободување на девизиот курс од улогата на номинално сидро на внатрешната макроекономска стабилност. За монетарната политика треба да се утврди друга стратегија со која, исто така, може да се остварува задоволителна ценовна стабилност, а притоа ќе биде во можност девизиот курс на денарот да го користи како инструмент за одржување на ценовната конкурентност и за урамнотежување на платниот биланс.

Нема потреба да се докажува дека без реструктурирање на стопанството во насока на негова понагласена извозна ориентираност нема можности за остварување на одржлив развој и дека таквото реструктурирање не може да се оствари доколку економски е поисплатливо да се живее од увоз. За да се променат состојбите време е да се валоризираат критиките на досегашната макроекономска политика на стабилизација со фиксен курс како номинално сидро на внатрешната стабилност, која остварува стабилност но не и развој, односно остварената стабилност е на сметка на развојот. Тоа значи дека треба да дојде до поместување во позициите за стекнување на доход во полза на извозно ориентираните, а на товар на досега привилегираните (увозниците и должниците), вклучувајќи ја и државата.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Вјекослав Мајхнер: Спољна монетарна стабилност и нестабилност, скрипта за трет степен на Економски факултет Скопје, стр. 1966 година.
- Научен собир во МАНУ: Отворени предизвици на македонската економија, Скопје, 2004 година
- Стратегија за извоз на Република Македонија, МАНУ, Скопје, 1999 година
- Агис Шајноски: Конвертибилен денар? - Меѓу сонот и јавето, Центар за банкарство и финансии Скопје, 2009 година
- Зоран Ставрски: Избор на оптимална монетарна стратегија и инструменти за монетарно регулирање на Народна банка на Република Македонија, НБРМ, 2002 година

Семченко

????

МЕСТО СЛАВЈАНСКИХ НАРОДОВ В ЕВРОПЕ

Внастоящее время особое значение приобретает вопрос о месте славянских народов в Европе, а точнее - их месте на шкале европейской цивилизации. Несмотря на наличие многих общих черт, европейская христианская цивилизация состоит из нескольких субрегионов. Сомнений в принадлежности всех славянских народов к европейской цивилизации нет. Однако их отличает вполне определенное своеобразие, проявляющееся в особенностях национальной идентичности, ряде культурных черт, придающих им определенную «культурно-этническую» автономию. Имея в виду процессы глобализации, следует обратить особое внимание на проблемы духовного и культурного развития славян. Уже сейчас слышатся тревожные голоса в связи с агрессивным наступлением американизированной поп-культуры. Не будет ли национальная культура славян сведена до этнографического уровня? Такая угроза тем реальнее, чем меньше народ. А большинство славянских народов, особенно после распада многонациональных государств, немногочисленны.

Сотрудничество славянских народов в области культуры и науки может оказаться выгодным для всех. Все это говорит о том, что преждевременно списывать со счетов идеи «славянской взаимности», относить их к романтическому периоду развития славянских народов. Особое значение «славянская идея» имеет для восточнославянских народов. Не следует забывать, что вместе они составляют две трети всего славянского населения.

Что же представляет собой современный славянский мир, каковы перспективы его дальнейшего существования и развития, что осталось от бывшего понятия «славянская взаимность»? Все это - не отвлеченные философские вопросы, а жгучие проблемы сегодняшнего дня. Ответы на них далеко не просты. В рамках короткой статьи можно только наметить их контуры. Прежде всего, практически все славянские народы и их лидеры поглощены краткосрочными интересами, в первую очередь относящимися к сфере текущей политики. Часто встречаются настроения «возвращения в Европу». Вначале этот лозунг был очень популярен. Предполагалось, что славянские народы сумеют сохранить те социальные завоевания, которые были достигнуты в прошлом, и в дополнение приобретут тот жизненный уровень, который многие наблюдали во время туристических поездок на Запад.

Теперь все больше людей задают вопрос: что такое Европа и ждут ли их там? Даже для вступивших в НАТО стран путь в Европейский Союз оказался чрезвычайно сложным. Между тем экономические проблемы настойчиво стучатся в дверь. Во всех славянских странах растет безработица. Ни одна из них до сих пор не достигла уровня производства 1989 года. Сейчас очевидно как никогда раньше, что успешный разрыв ими налаженных связей между собой обернулся проигрышем для всех.

Нельзя забывать, что культура и язык всегда развиваются в определенных общественных и политических условиях. Однако попытка охарактеризовать условия, в которых находятся те или иные народы, связана с огромным риском того, что такая характеристика будет слишком субъективной, а от того неточной или неправильной. К тому же, во многих небольших славянских странах уже укоренились правила так называемой политической корректности, не позволяющие говорить о славянских народах, как о едином культурном пространстве.